

ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ

Η ανθρωπότητα υπέφερε και υποφέρει από διαλυτικές, μανιχαϊστικές¹ θεωρήσεις για τον κόσμο και τον άνθρωπο. Θεωρήσεις που εκλαμβάνουν τη ζωή ως διαρκή σύγκρουση, έσωθεν και έξωθεν. Έσωθεν: το σώμα εναντίον της ψυχής, η λογική εναντίον του συναισθήματος, το συνειδητό εναντίον του ασυνειδητού. Έξωθεν: ο άνδρας εναντίον της γυναίκας, ο Γερμανός εναντίον του Γάλλου, ο λευκός εναντίον του μαύρου, ο αστός εναντίον του εργάτη. Γι' αυτό και η ιστορία καταγράφεται ως σύρραξη όλων εναντίον όλων. Συνεπώς, αν θέλουμε να υπερβούμε κάθε αντιθετική εκδοχή, χρειαζόμαστε μια ενοποίηση αντίληψη ζωής, μια αντίληψη διαλογικής σχέσης και διαλεκτικής αναφοράς. Μια τέτοια αντίληψη ζωής είναι η προσωποκεντρική οντολογία της Εκκλησίας, η μόνη που μπορεί να μας απαλλάξει από διάφορες συμπληγάδες, μία από τις οποίες είναι η νόθα διαμάχη έθνους και οικουμένης.

Για την προσωποκεντρική οντολογία καμία αντιπαλότητα δεν υπάρχει μεταξύ έθνους και οικουμένης, γιατί εθνικό και οικουμενικό περιχωρούνται στην αλήθεια. Κατά συνέπεια πατρίδα είναι ο έρωσ για την ελευθερία, η αγαπτική συνάντηση με ο,τιδήποτε αληθινό. Ως εκ τούτου πατριωτισμός είναι η αυθυπέμβαση και η αυτοπροσφορά, που θα πει ότι δίνεις περισσότερα από όσα υποχρεούσαι. Όχι μόνο σε περίοδο πολέμου αλλά πρωτίστως σε περίοδο ειρήνης. Έτσι πατριώτης είναι ο ακέραιος λειτουργός, ο γρηγορών ιατρός, ο αληθεύων πολιτικός. Πατριώτης είναι ο πολίτης που πληρώνει αγώνισστα τους φόρους, ο δάσκαλος που προσφέρει στους μαθητές. Πατριώτης είναι όποιος οξύνει την ευαισθησία και την κριτική μας

στάση, όποιος εκφέρει λόγο ελευθεροποιοί, ήθος ρήξης και σύγκρουσης με ο,τιδήποτε ποδηγετεί την κοινωνία και εξασθλιώνει τη ζωή. Και είναι η βίωση του ήθους αυτού που επιφέρει τη λειτουργικότητα των θεσμών, την αληθινή αυτοδιοίκηση, την ποιοτική πρόσβαση της ζωής. Σε τελική ανάλυση πατριώτης είναι όποιος συνεισφέρει στην εύρυθμη λειτουργία της πόλης, της πολιτικής, του πολιτισμού.

Άρα, ο όντως πατριώτης κατανοεί ότι πατρίδα δεν σημαίνει επαρχιωτισμός και οικουμένη δεν σημαίνει ισοπέδωση. Κάθε έθνος και λαός ζει με το δικό του τρόπο την αλήθεια, χωρίς να περιχαρακώνεται στο εγώ και να εκλαμβάνει το διαφορετικό ως εξ ορισμού άλλο-έθνος. Κάθε έθνος καλείται να συμμετέχει ισότιμα στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, να προσλαμβάνει και να αξιοποιεί ο,τιδήποτε αυθεντικό. Η υπέρβαση κάθε ξενοφοβίας και μισαλλοδοξίας, η επίδειξη αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού είναι θεμελιώδη γνωρίσματα μιας προσωποκεντρικής κοινωνίας. Στη συνάντηση ανθρώπων και λαών αυτοί δεν συμφύρονται και δεν συγχύζονται αλλά παραμένουν μοναδικοί και ανεπανάληπτοι. Απορρίπτεται έτσι τόσο ο σεκταρισμός² όσο κι ο συγκρητισμός.

Έθνος κι οικουμένη εκφράζουν τον πλούτο της ανθρωπότητας, προφυλάσσουν την από την απολυτοποίηση του σχετικού, τη σχετικοποίηση του απόλυτου. Το έθνος θυμίζει στην οικουμένη την ανάγκη απαλλαγής από ιδεολογικές αφαιρέσεις και αφηρημένα σχήματα. Η οικουμένη θυμίζει στο έθνος την ανάγκη απαλλαγής από φυλετικές ειδωλοποιήσεις και συλλογικούς ναρκισσισμούς. Το έθνος προσφέρει στην οικουμένη την αξία της διαφοράς· η οικουμένη προσφέρει στο έθνος την αξία της ενότητας.

1. Μανιχαϊσμός: Είναι χριστιανική αίρεση. Αυτή υποστηρίζει την ύπαρξη δύο ανταγωνιστικών αρχών στον κόσμο, φωτός - σκοτούς, καλού - κακού.

2. Σεκταρισμός: Η συμπεριφορά ενός προσώπου που μετέχει σε μια σέκτα, ομάδα προσώπων στους κόλπους μιας θρησκείας με κύριο γνώρισμα τη συνοχή, και χαρακτηρίζεται για την έλλειψη ανεκτικότητας, για φανατισμό και στενότητα πνεύματος.

Η κατάφαση οποιασδήποτε ετερότητας εκφράζεται με την ισοτιμία, που σημαίνει σεβασμό της διαφοράς. Η διαφορά δεν αποτελεί αφορμή εχθρότητας και διχασμού αλλά έναυσμα κοινωνίας και επικοινωνίας. Η διαφορετικότητα αναγορεύεται έτσι σε βασικό συστατικό της ζωής. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν άνθρωποι και λαοί ανώτεροι και κατώτεροι αλλά άλλοι και διαφορετικοί. Δεν

σημείο αναφοράς κάθε ευαίσθητου ανθρώπου.

Όλα τούτα σημαίνουν ότι άνθρωποι και λαοί αμνήμονες, ασύνδετοι από την πολιτισμική τους ιδιοπροσωπία, για κανένα λόγο δεν μπορούν να συγκροτήσουν κοινωνία με ελπίδα και όραμα ζωής. Ο άριζος μικροαστός του περίπου και του μέσου όρου, ο άβουλος καταναλωτής προϊόντων και ιδεών, δεν μπορεί να αντισταθεί ούτε στον εθνικισμό ούτε στον κοσμοπολιτισμό,

υπάρχει κλείσιμο στο εγώ και εσωστρέφεια αλλά άνοιγμα προς όλους, ένας παγκόσμιος διάλογος συμπιλώωσης και καταλλαγής. Μέσα σ' αυτόν συνυπάρχουν η ετερότητα και η ενότητα, η κοινότητα και η διαφορά. Η ενότητα δεν σημαίνει ισοπέδωση και η διαφορά δεν συνεπάγεται απομόνωση.

Μακράν της οικουμένης το έθνος εκπίπτει στο σύνδρομο του «περιούσιου λαού», που οδηγεί στο σοβινισμό και το φυλετισμό. Η απομόνωση και ο φανατισμός προάγουν την κλειστότητα και τον τοπικισμό. Μακράν του έθνους η οικουμένη εκπίπτει στο σύνδρομο του «παγκόσμιου μαζάνθρωπου», που οδηγεί στην αφομοίωση και την απροσωπία. Ο αφομοιωτισμός και ο διεθνισμός προάγουν τη νέα αποικιοκρατία και τον πολιτιστικό μπεριαλισμό. Συνεπώς η διαλεκτική εθνικού και οικουμενικού, διαφοράς και ενότητας, είναι η μόνη οδός για αρμονική συνύπαρξη ανθρώπων και λαών. Άλλωστε μας το έδειξε η λογοτεχνία. Όσο πιο αυθεντικός είναι ένας συγγραφέας τόσο πιο εθνικός και συνάμα οικουμενικός είναι. Κλασικό παράδειγμα ο Ντοστογιέφσκι. Και ο περίφημος λόγος του στον Πούσκιν πρέπει να αποτελεί

ούτε στον επαρχιώτικο φολκλωρισμό,³ ούτε στην παγκόσμια θολούρα.

Εν κατακλείδι, εθνικός και οικουμενικός άνθρωπος, οικουμενικός πατριώτης, σημαίνει αφενός αντίσταση στην αυτάρκεια και την ιδιωτεία, αντίσταση στον αποχαυνωμένο ατομικιστή και τον ανεύθυνο μαζάνθρωπο. Αφετέρου, μαρτυρία πνευματικής ελευθερίας, αφού η νικηφόρος αναμέτρηση με την αλλοτρίωση προϋποθέτει αγραλούσες υπαρξιακά συνειδήσεις, ικανές να αντισταθούν στη χρησιμοθηρία και τον ωφελιμισμό, στον ανιστόρητο θετικισμό και τον κοινωνικό δαρβινισμό. Ο άνθρωπος με την καθολική συνείδηση, που αγωνίζεται για την πανανθρώπινη ενότητα, είναι εν τέλει ο αληθινός πατριώτης. Και παγκόσμιος πολίτης είναι ο άνθρωπος με τις οικουμενικές ευαισθησίες, που γνωρίζει καλά αυτό που η οικολογία σήμερα βεβαιώνει: Κόσμος ένας ή κανένας.

3. Φολκλωρισμός: Η υιοθέτηση στοιχείων του παραδοσιακού λαϊκού πολιτισμού που δεν ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες.